

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania J. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie
o prawo do renty socjalnej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 26
listopada 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Lublinie
z dnia 7 marca 2024 r., sygn. akt III AUa 813/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża skarżącego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 7 marca 2024 r. oddalił apelację J. P. od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 1 lipca 2022 r., oddalającego wniesione przez niego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie z dnia 3 stycznia 2020 r., odmawiającej mu prawa do renty socjalnej, wobec stwierdzenia, że komisja lekarska Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustaliła, iż nie jest on całkowicie niezdolny do pracy, a tym samym nie spełniła warunków do przyznania świadczenia określonego w ustawie z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej odwołujący się, w podstawach skargi kasacyjnej podniósł zarzut naruszenia prawa procesowego, które miało wpływ na treść zapadłego orzeczenia, a mianowicie: art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie *de facto* zarzutów apelacji ubezpieczonego, co uniemożliwia ocenę poprawności wydanego rozstrzygnięcia, w odniesieniu do właściwego zastosowania przepisów prawa procesowego oraz ich wykładni, a także art. 379 pkt 4 k.p.c. przez prowadzenie sprawy według art. 367¹ § 1 pkt 2 k.p.c., w warunkach nieważności postępowania, przez rozstrzygnięcie apelacji w składzie jednego sędziego. Sąd Najwyższy w uchwale posiadającej moc zasady prawnej z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 jednoznacznie stwierdził, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania poczynwszy od dnia 26 kwietnia 2023 r.

Wobec przedstawionych zarzutów powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i pozostawienie Sądowi Apelacyjnemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania przed Sądem Najwyższym.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na oczywistą zasadność wniesionej skargi. Uzasadniając wniosek, podniósł, że obowiązek Sądu odwoławczego do szczegółowego odniesienia się do zarzutów apelacji wynika z powszechnie i od dawna uznawanego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Żaden przepis polskiej procedury cywilnej oraz przepisy ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych nie zezwalały na zaniechanie wysłuchania strony w procesie i zredukowanie procesu do wymiany pism procesowych. Z kolei interpretacja normy art. 367¹ § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 4 k.p.c. w ten sposób, że Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu apelacyjnym w składzie jednego sędziego, prowadzi do nieważności postępowania, gdyż ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (tak: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 posiadająca moc zasady prawnej).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ewentualnie o jej oddalenie oraz

zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powoda nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym poza dwuinstancyjnym sądowym trybem odwoławczym. Ten szczególny charakter wyraża się również w kwalifikowanych wymaganiach formalnych skargi kasacyjnej jako pisma procesowego, które jest jednym z czynników determinujących ten obszar kultury proceduralnej. Ustawodawca, konstruując elementy skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, konstrukcyjne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego.

W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Zgodnie z takim modelem

skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują wątpliwości interpretacyjne, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane. Szczególna podstawa przedsądu wymaga samodzielnego, czyli odrębnego od podstaw kasacyjnych wskazania i wykazania naruszenia konkretnego przepisu prawa (procesowego lub materialnego), które jest oczywiste i bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania. Sposób sformułowania wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej nie powinien świadczyć o tym, że strona starała się li tylko podjąć próbę przeforsowania w toku postępowania kasacyjnego korzystnej dla siebie wersji rozstrzygnięcia, mimo że nie sprostала obowiązkowi ciążącym na niej jako wnioskodawcy.

Sąd Najwyższy przyjmuje zatem skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, rozumianego jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy juredycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z 7 lutego 2024 r., II USK 490/22, LEX nr 3668542) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi

różnej wykładni przepisami prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 lipca 2023 r., III USK 421/22, LEX nr 3586111). W tym zaś postępowaniu zakres argumentacji, jaką powinna przedstawić strona skarżąca, jest bowiem dalej idący (I. Wolwiak (w:) Podstawy kasacyjne w procesie cywilnym, red. M. Rzewuski, Warszawa 2024, rozdział I, pkt 4).

Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, to jest podlegającą uwzględnieniu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777; 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695; 7 lutego 2024 r., II USK 490/22, LEX nr 3668542; 23 października 2024 r., III PSK 124/23, LEX nr 3775180; 14 listopada 2024 r., I CSK 3465/23, LEX nr 3780961). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638; 27 kwietnia 2021 r., II PSK 68/21, LEX nr 3252281; 14 listopada 2023 r., I PSK 13/23, LEX nr 3624388; 6 lutego 2024 r., III PSK 49/23, LEX nr 3670272; 18 września 2024 r., II USK 116/24, LEX nr 3774113).

Skarżący nie spełnił opisanych wymogów co do zasadności wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie przedstawił bowiem argumentacji prawnej i stosownego do niej uzasadnienia, w której wykazałby tezę o kwalifikowanym naruszeniu wskazywanych przez niego przepisów prawa. Nadto z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu

wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów oraz wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z 28 września 2021 r., IV CSK 420/21, LEX nr 3515182). Sąd Apelacyjny obowiązany jest zamieścić w uzasadnieniu takie elementy, które ze względu na treść i zakres rozpoznania apelacji, są potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy – w sprawie odniósł się do uwydatnionego w apelacji powoda zagadnienia prawidłowości opinii sporządzonych przez biegłych sądowych, a naruszenie w tym zakresie może stanowić skuteczny zarzut skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy umotywowanie zaskarżonego orzeczenia zostało sporządzone w sposób wykluczający przeprowadzenie efektywnej kontroli kasacyjnej. Uzasadnienie zaskarżonego postanowienia nie jest dotknięte takimi wadami, które uniemożliwiałyby dokonanie jego kontroli kasacyjnej, a zwłaszcza tego rodzaju uchybieniami, które widoczne byłyby, jak podniesiono już wyżej *prima facie*, co usprawiedliwiałoby tezę o oczywistej zasadności skargi.

Podkreślenia wymaga, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na zarzucie naruszenia normy art. 367¹ § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 4 k.p.c. w ten sposób, że Sąd rozpoznał sprawę w postępowaniu apelacyjnym w składzie jednego sędziego, co skutkowało nieważnością postępowania, gdyż ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy. Przyczyna nieważności postępowania, której skarżący upatruje w ukształtowaniu składu sądu orzekającego sprzecznego z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.), została oparta na regulacji art. 367¹ § 1 k.p.c., dodanego do Kodeksu postępowania cywilnego z dniem 28 września 2023 r. na mocy art. 1 pkt 16 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1860), zmieniającej ustawę z dniem 28 września 2023 r. Ustawodawca, wprowadzając to unormowanie, uchylił jednocześnie art. 367 § 3 k.p.c., który przewidywał, że w postępowaniu apelacyjnym sąd rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów. Obecnie reguła ta została odwrócona, gdyż zgodnie z art. 367¹ § 1 *in principio* k.p.c.

zasadą jest rozpoznawanie spraw przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego. Od zasady tej przewidziano wyjątki. W składzie trzech sędziów sąd drugiej instancji rozpoznaje - obligatoryjnie - sprawy:

1) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia choćby w jednej z wniesionych apelacji przekracza milion złotych;

2) rozpoznawane w pierwszej instancji przez sąd okręgowy jako właściwy rzeczowo, z uwzględnieniem pkt 1;

3) rozpoznawane w pierwszej instancji w składzie trzech sędziów na podstawie art. 47 § 4 k.p.c. (art. 367¹ § 1 pkt 1-3); fakultatywnie zaś w składzie trzech sędziów może rozpoznać sprawę szczególnie zawiłą lub mającą charakter precedensowy (art. 367¹ § 3 k.p.c.).

Z przepisów intertemporalnych wynika, iż w postępowaniach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie sąd rozpoznaje sprawę w składzie zgodnym z przepisami ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą (art. 32 ust. 1 w związku z art. 1 pkt 16 ustawy zmieniającej). Wobec treści powyższych przepisów składy sądów odwoławczych, w postępowaniach wszczętych i niezakończonych od dnia wejścia w życie przepisów, zatem od 28 września 2023 r., zostały ukształtowane zgodnie z regułami przyjętymi w art. 367¹ § 1 k.p.c. (uchwała Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2024 r., III CZP 55/23, OSNC 2024, nr 9, poz. 85).

Prawidłowo zatem wywodzi organ rentowy, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, że Sąd, rozpoznając przedmiotową sprawę w składzie jednoosobowym, działał zgodnie z art. 367¹ § 1 k.p.c. Przepis ten został wprowadzony ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. (Dz.U. z 2023 r., poz. 1860), która weszła w życie 28 września 2023 r., czyli po uchwale Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, (OSNP 2023 nr 10, poz.104). W uchwale tej Sąd Najwyższy, w składzie powiększonym, rozstrzygał o nieważności postępowania, gdy rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji następuje w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tj. Dz.U. 2024 r., poz. 340), który to przepis nie miał zastosowania do

postępowania przed Sądem drugiej instancji w niniejszej sprawie. Tym samym uchwała Sądu Najwyższego nie ma zastosowania do postępowania przed Sądem odwoławczym w niniejszej sprawie, gdzie Sąd Apelacyjny rozpoznał sprawę w składzie wynikającym z przepisu art. 367¹ § 1 pkt 2 w związku z pkt 1 k.p.c., a zatem skład jednoosobowy sądu orzekającego był prawidłowy (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 2024 r., I USKP 83/24, jeszcze nieopublikowany).

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanych przesłanek przysądu Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jednocześnie odstąpił od obciążenia go obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego stronie pozwanej (art. 102 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

ł.n

[a.ł.]